

NVE

Å ENERGI VANNKRAFT AS
Postboks 603 Lundsiden
4606 KRISTIANSAND S

Vår dato: 27.05.2026

Vår ref.: 202218707-11 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.:

Vedtak om innkalling av Hunsfoss kraftverk i Otravassdraget til konsesjonsbehandling – Vennesla kommune i Agder

NVE vedtar at Hunsfoss kraftverk skal kalles inn til konsesjonsbehandling i medhold av vannressursloven § 66 tredje ledd. Bakgrunnen er behovet for å kunne pålegge tiltak som ivaretar vandring av ål forbi kraftverket, sett i sammenheng med tilsvarende tiltak ved Vigelandsfoss kraftverk. Søknad om konsesjon etter vannressursloven § 8 skal sendes NVE innen 18 måneder.

Bakgrunn

Hunsfoss kraftverk ligger i nedre del av Otra i Vennesla kommune i Agder. Kraftproduksjonen ved Hunsfoss startet i 1897, og kraftverket ligger på området til tidligere Hunsfoss fabrikk. Otra går i to løp forbi Hunsøya og det er i dag to kraftverk – Hunsfoss Vest og Hunsfoss øst (omtales samlet som Hunsfoss kraftverk i dette vedtaket) – som utnytter det 13,5 m høye fallet. Hunsfoss Vest har en maksimal slukeevne på 86 m³/s og installert effekt på 14,58 MW. Hunsfoss Øst har en maksimal slukeevne på 120 m³/s og installert effekt på 10,05 MW. Samlet midlere årsproduksjon er om lag 154 GWh.

Begge kraftverkene er heleid av Å Energi Vannkraft AS (heretter Å Energi). Å Energi har tillatelse til erverv av fallrettigheter i Hunsfoss gitt ved kgl.res. av 10.01.1986, men kraftverkene har ingen egen konsesjon. Hunsfoss Øst ble vedtatt konsesjonsfritt i 2004 og satt i drift i 2008. Utvidelsen av Hunsfoss Vest ble vedtatt konsesjonsfritt i 2013 og satt i drift i 2015.

I forbindelse med krav om vilkårsrevisjon i Otra i 2018 mottok NVE samtidig om å kalle inn kraftverkene Vigelandsfoss, Hunsfoss, Steinsfoss og Nomeland til konsesjonsbehandling.

I brev av 1. juni 2023 (NVEs referanse: 202218762-6) vedtok NVE å kalle inn Vigelandsfoss kraftverk til konsesjonsbehandling. Samtidig vedtok NVE å ikke kalle inn Hunsfoss, Steinsfoss eller Nomeland kraftverk til konsesjonsbehandling. I konklusjonen ble det imidlertid påpekt at dersom det senere skulle vise seg nødvendig for å gjennomføre tiltak for ål, kunne NVE foreta en ny vurdering.

I forbindelse med konsesjonsbehandlingen av Vigelandsfoss kraftverk satt Hydro i gang undersøkelser knyttet til oppvandring av ål ved Vigelandsfoss kraftverk. Våren 2025 ble det bygget en provisorisk ålerenne med samlelum for oppvandrende ål ved Vigelandsfoss. I perioden 19. mai

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett:

www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

– 22. september 2025 gikk det 1321 år opp den provisoriske oppgangsveien ved Vigelandsfoss. I innstilling av 17. desember 2025 anbefaler NVE at Hydro får konsesjon til fortsatt drift av Vigelandsfoss kraftverk, og at det monteres ålerenne forbi kraftverket.

Krav om innkalling

Kravet om innkalling av Hunsfoss kraftverk ble fremmet av de syv kommunene Bykle, Valle, Bygland, Evje og Hornnes, Iveland, Vennesla og Kristiansand v/Advokatfirmaet Lund & Co i brev av 12. september 2018, 12. februar 2020 og 28. oktober 2022, i tilknytning til krav om vilkårsrevisjon i Otravassdraget.

Kommunene anfører at kraftverkene i nedre Otra må kalles inn for å sikre helhetlig forvaltning av vassdraget i tråd med EUs vanndirektiv og OEDs retningslinjer for vilkårsrevisjoner, og viser til at omfanget av konsesjonsløse kraftverk i nedre Otra er uten sidestykke og samlet utgjør store naturinngrep i et sentralt og populært område. Kraftverkene med damanlegg stenger vassdraget for fiskevandring – særlig for ål – og bidrar til akkumulering av løsmasser, tilslamming og begroing, som reduserer landskapsverdien og gir ulemper for allmennhetens bruk av vassdraget. Kommunene mener det er behov for tiltak knyttet til fiskevandring, samt utbedring og tilrettelegging for adkomst, bading, fiske og sykkelrute, og ønsker konsesjonsvilkår med hjemler til å pålegge avbøtende tiltak ved behov.

Kravet fra kommunene støttes av Statsforvalteren i Agder, Midt-Agder friluftsråd, Otra Laxefiskelag og FNF Agder, som alle har spilt inn behov for tiltak i nedre Otra – herunder vandringsløsninger for ål – i sine uttalelser i vilkårsrevisjonen.

I brev av 17. desember 2025 varslet NVE Å Energi om vedtak om innkalling av Hunsfoss kraftverk.

Å Energi sine kommentarer

Å Energi sendte sine kommentarer til varselet i brev av 13. februar 2026. Å Energi viser også til sine tidligere kommentarer i brev av 15.12.2020, med en utfyllende gjennomgang av kraftverket og påvirkningen i nedre Otra.

Dameierskap og pågående arbeid

Å Energi påpeker at dameierforholdene ved Hunsfoss er sammensatte, med flere eiere knyttet til de ulike inntaksdammene. Dammene er nylig revurdert og revurderingsrapportene er godkjent av NVE, med avvik og tidsfrister for retting. Dam Otraparken har store avvik, og tekniske planer skal etter planen sendes NVE høsten 2026. Det pågår en dialog mellom dameierne om fremtidig eierskap til dammene. Å Energi påpeker at eventuelle tiltak for fiskevandring forbi Hunsfoss vil berøre flere dameiere.

Ål

Å Energi opplyser at det er gjort observasjoner av ål i vassdraget ved Hunsfoss, og at oppvandrende ål under gitte forhold kommer seg forbi kraftstasjonene også i dag. Enkeltobservasjoner av voksen ål oppstrøms Hunsfoss støtter dette. Etter Å Energi sin vurdering kan tiltak for å bedre oppvandring av ål forbi Hunsfoss gjøres med forholdsvis enkle midler.

Når det gjelder nedvandring, mener Å Energi at det er behov for mer kunnskap for å lykkes med gode tiltak. Per i dag innebærer kjente tiltak for nedvandring ombygging av inntakene med skråstilt varegrind med små lysåpninger og fluktåpning. Dette er areal- og driftsmessig krevende

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

på eldre kraftverk. Å Energi's foreløpige beregninger tilsier at en slik ombygging koster mange titalls millioner kroner per inntak, i tillegg til tapt kraftproduksjon.

Å Energi mener at den generelle kunnskapen om ålebiologi og hvordan ål bruker store, norske vassdrag bør bli bedre før omfattende tiltak iverksettes – og også før det aktivt tilrettelegges for økt oppvandring forbi kraftverkene. Å Energi deler likevel NVEs syn om at det er behov for mer kunnskap om ål i nedre Otra, og sier de vil igangsette undersøkelser av ålevandring ved Hunsfoss i samarbeid med Hydro Vigelandsfoss.

Å Energi mener det bør gjøres en overordnet vurdering av ambisjonsnivået for ålevandring i norske vassdrag før det iverksettes konkrete og kostnadskrevende tiltak på flere kraftverk. Å Energi mener videre at man også bør se nærmere på sidevassdrag som ikke er påvirket av vannkraft, og som kan se ut som velegnede habitater for ål, hvor tiltak ikke vil medføre fare for turbindødelighet.

Konsesjonssøknad og frist

Å Energi mener at det ikke er nødvendig å kalle Hunsfoss kraftverk inn til konsesjonsbehandling med formål å øke kunnskapsgrunnlaget om ål forbi Hunsfoss, og at slike undersøkelser kan igangsettes omgående i samarbeid med Hydro og i samråd med myndigheter. Subsidiært, dersom NVE ser behovet for full konsesjonsbehandling, ber Å Energi om at fristen for innlevering av konsesjonssøknad settes frem i tid (minimum to år), for å avklare dameierskap og bedre kunnskapsgrunnlaget om ålevandring.

NVEs vurdering

NVE kan kalle inn et vassdragstiltak til konsesjonsbehandling i «særlige tilfeller», jf. vannressursloven § 66 tredje ledd. Vilkåret om «særlige tilfeller» er i forarbeidene beskrevet som «sterke miljømessige hensyn», jf. Ot.prp. nr. 39 (1998–1999). NVE har lagt til grunn at det skal foreligge tydelige indikasjoner på at man ved innkallingen i vesentlig grad kan forbedre forholdene for miljøverdier av stor (nasjonal) verdi.

I vedtaket av 1. juni 2023 (NVEs referanse: 202218707-7) konkluderte NVE med at vilkårene i vannressursloven § 66 ikke var oppfylt for Hunsfoss kraftverk. NVE forutsatte imidlertid at en ny vurdering kunne være aktuell dersom utredninger viste at det burde etableres vandringsløsninger for ål til Venneslafjorden. Spørsmålet i denne saken er derfor om de opplysningene som har fremkommet i 2025, sammen med tilbakemeldingen fra Å Energi, gir grunnlag for en annen vurdering enn i 2023.

Europeisk ål er klassifisert som sterkt truet (EN) på Norsk rødliste og som kritisk truet (CR) på den internasjonale rødlista. Siden ålen ikke vandrer tilbake til et bestemt vassdrag, er arten avhengig av en felles europeisk forvaltning. Vi vet også at påvirkning fra kraftverk – både ved opp- og nedvandring – er en viktig årsak til den dårlige bestandstilstanden.

Otra er et vassdrag hvor ålen historisk har hatt en betydelig utbredelse. De foreløpige resultatene fra 2025 viste at 1321 ål passerte den provisoriske oppgangsveien ved Vigelandsfoss. Dette viser at det også i dag går opp betydelige mengder ål i vassdraget og det gir et vesentlig sterkere kunnskapsgrunnlag enn det som forelå ved forrige vurdering av Hunsfoss i 2023. I vedlegg 4 til rapport 49/2013 fremgår NVEs vurderingskriterier for skjønnsmessig verdisetting av prioriterte miljøtemaer. Her er vassdrag med betydelige historiske fangster og/eller store egnede leveområder for ål listet opp som et kriterium for å bli vurdert til «svært stor verdi». NVE mener

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Otra oppfyller dette kriteriet, og at ålebestanden og de egnede leveområdene i elva har svært stor verdi.

Hensynet til helheten i vassdraget var ikke utslagsgivende i NVEs vurdering i 2023, men situasjonen er nå endret ettersom det skal etableres ålerenne ved Vigelandsfoss. Når ålen hjelpes forbi Vigelandsfoss vil den imidlertid møte neste barriere allerede ved Hunsfoss kraftverk, ca. 1,7 km oppstrøms. Dersom ålen kommer videre forbi Hunsfoss kraftverk får den tilgang til betydelige områder med egnede oppveksthabitater. NVE mener derfor nytten av tiltakene ved Vigelandsfoss kraftverk vil reduseres vesentlig dersom det ikke også etableres fungerende vandringsløsninger ved Hunsfoss.

Å Energi mener at kunnskapsgrunnlaget om nedvandring av ål er begrenset, at omfattende tiltak er kostbare, og at det bør foretas en overordnet vurdering av ambisjonsnivået for ålevandring i norske vassdrag før det iverksettes kostnadskrevende tiltak. NVE vil først presisere at vedtaket om innkalling etter vannressursloven § 66 og den senere vurderingen av hvilke konkrete tiltak som eventuelt skal pålegges, er to separate beslutninger. Innkalling er et prosessuelt vedtak som åpner for en ordinær konsesjonsbehandling, der både kunnskapsgrunnlag, kostnader, kraftproduksjon og miljøgevinst skal utredes og avveies. Selve avveiningen av om, og i hvilken form, tiltak skal pålegges, gjøres altså først ved konsesjonsbehandlingen.

Å Energi skriver også i sine kommentarer at undersøkelser kan iverksettes omgående uten at kraftverket kalles inn. NVE har imidlertid ikke hjemmel etter vannressursloven til å pålegge utredning eller gjennomføring av miljøtiltak ved konsesjonsløse anlegg. Frivillige undersøkelser er positivt og kan gi nyttig informasjon, men de erstatter ikke behovet for et formelt rammeverk som sikrer at tiltak kan pålegges, gjennomføres og følges opp.

NVE mener heller ikke at Å Energi sitt forslag om åletiltak i sidevassdrag som ikke er kraftpåvirket vil endre vurderingen. Slike tiltak kan være et nyttig supplement, men erstatter ikke behovet for å vurdere tiltak i hovedløpet av Otra, hvor påvirkningen fra kraftverket skjer og ålen historisk har hatt sin viktigste utbredelse i vassdraget.

Hunsfoss kraftverk påvirker vannforekomstene Otra Hunsfoss – Vigelandsfoss (021-1448-R) og Venneslafjorden (021-1059-L). Begge vannforekomstene har moderat økologisk tilstand, og miljømål god økologisk tilstand i regional vannforvaltningsplan for Agder 2022-2027. Vannkraft er registrert som en stor påvirkning, og miljømålene skal nås bl.a. med tiltak knyttet til vannkraft. Tiltakene gjelder kunnskapsinnhenting og tilrettelegging for ålevandring. NVE mener en innkalling av Hunsfoss kraftverk er nødvendig for å følge opp tiltaksprogrammet og godkjente miljømål vannforvaltningsplanen.

Samlet vurdering og konklusjon

NVE mener ålebestanden og de egnede leveområdene i Otra har svært stor verdi. NVE har videre anbefalt at det monteres ålerenne forbi Vigelandsfoss kraftverk. Hunsfoss kraftverk utgjør neste fysiske barriere for ål som hjelpes forbi Vigelandsfoss, og effekten av tiltakene ved Vigelandsfoss avhenger i betydelig grad av om det også etableres vandringsløsninger ved Hunsfoss.

Etter en samlet vurdering legger NVE til grunn at påvirkningen fra Hunsfoss kraftverk på ålens vandring i Otra, sammen med behovet for å se tiltakene ved Hunsfoss og Vigelandsfoss i sammenheng og miljømålene i regional vannforvaltningsplan, utgjør et særlig tilfelle med sterke miljømessige hensyn. Vilåret i vannressursloven § 66 tredje ledd er dermed oppfylt, og NVE kaller inn Hunsfoss kraftverk til konsesjonsbehandling.

NVENorges vassdrags-
og energidirektorat

Når det gjelder Å Energis anmodning om en lengre frist på minimum to år, viser NVE til at standard frist etter NVEs praksis vanligvis er 6 måneder. På bakgrunn av behovet for koordinering med Hydro og eventuelle avklaringer knyttet til dameierskap, mener vi likevel at det er grunnlag for å fravike denne fristen. NVE vurderer imidlertid at en frist på 1,5 år vil være tilstrekkelig, da dette gir to feltsesonger for nødvendige undersøkelser og avklaringer. Fristen for å sende inn konsesjonssøknad settes derfor til 18 måneder fra datoen for dette vedtaket.

Med hilsen

Carsten Stig Jensen

seksjonssjef

Håkon Berg Sundet

fagleder

Mottakerliste:

Å ENERGI VANNKRAFT AS

Kopimottakerliste:

VENNESLA KOMMUNE

HYDRO ENERGI AS

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Iveland kommune

STATSFORVALTEREN I AGDER

AGDER FYLKESKOMMUNE